

MITROPOLITUL IUSTIN MOISESCU – ÎNDRUMĂTOR ȘI SUSȚINĂTOR AL CLERULUI ȘI CREDINCIOȘILOR BOTOȘĂNENI

Pr. Vasile BURLACU
Parohia Spitalului județean din Botoșani

Abstract

Iustin Moiescu became Metropolitan of Moldova and Suceava (1957-1977) in a time of communist dictatorship, full of restrictions and pressures on the life of the Church. With constant patience and practical wisdom, this distinguished Romanian hierarch succeeded in preserving and promoting the Christian faith and the Romanian culture in Moldova. Intellectually endowed with a surprising practical spirit, the scholar hierarch made great efforts to build, renovate and embellish numerous monasteries, churches, chapels and parochial houses in the county of Botoșani. With much patience and courage for those times, he managed to obtain numerous funds, which he wisely distributed where there was an urgent need. A special preoccupation of Metropolitan Iustin Moiescu was the renovation and the preservation of churches recognized as historical monuments and wooden ones in these regions blessed by God. With his innate propensity for helping, he took care of the spiritual and material condition of believers in the county of Botoșani. He was supported by hard-working priests and faithful believers, worthy descendants of their ancestors, who were there for him and helped him with all their Christian love and gratitude. Metropolitan Iustin Moiescu has been and will always remain a great restaurateur, founder, guide and supporter of the clergy, monasticism and believers in the county of Botoșani, during trials and hard times for our ancestral Church.

Keywords: Metropolitan Iustin Moiescu, restaurateur, founder, churches, monasteries, Botoșani.

Prin acest studiu vom încerca să scoatem în evidență o parte din realizările Patriarhului Iustin Moiescu, din vremea când păstora la Iași, ca Mitropolit al Moldovei și Sucevei, și în special grija deosebită pe care a avut-o față de bisericile și preoțimea din ținuturile Botoșanilor.

El s-a născut în data de 5 martie 1910, la Cândești, Câmpulung Muscel, și a decedat în data de 31 iulie 1986, la București. Om de o cultură temeinică și vastă, cu studii în România, Franța și Grecia,

Iustin Moisescu a fost 17 ani profesor de teologie, un an Mitropolit al Ardealului (1956), 20 de ani Mitropolit al Moldovei și Sucevei (1957-1977) și 9 ani Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române (1977-1986)¹.

În cei 20 de ani de păstorire ca Mitropolit al Moldovei și Sucevei, într-o vreme de dictatură comunistă, plină de opreliști și presiuni asupra Bisericii Ortodoxe, „acest distins ierarh român a reușit, totuși, cu credință fermă și muncă multă, cu răbdare constantă și înțelepciune practică, să păstreze și să promoveze credința și cultura creștină din Moldova”², respectându-și cuvântul de la instalarea sa din 13 ianuarie 1957: „Cu toată silința voi desfășura o lucrare statornică de ocrotire și păstrare a Sfințelor locașuri: biserici, mănăstiri și schituri – minunate opere de artă – care alcătuiesc diadema Mitropoliei Moldovei; iar din cei ce se nevoiesc în aceste comori ale evlaviei străbune, mă voi strădui să fac slujitori harnici și devotați Bisericii, Patriei și binelui obștesc. Neîncetat voi priveghea la buna îndrumare a preoțimii Eparhiei mele, întru îndeplinirea cu prisosință a îndatoririlor ei către Biserică și Patrie. Voi urmări cu toată luarea aminte ca roadele lucrării preoțești să se vadă din buna chivernisire a locașurilor dumnezeiești, din propovăduirea dragostei între toți fiii Patriei și din jertfelnica dăruire pentru binele obștesc”³.

Înzestrat cu un deosebit spirit practic, a construit, în plin comunism, trei mari clădiri la Centrul Eparhial Iași (două corpuri administrative și un cămin preoțesc), numeroase biserici și capele noi, case parohiale, cinci sedii de protopopiat (Iași, Hârlău, Pașcani, Târgu Neamț și Fălticeni), iar alte cinci sedii au fost renovate și extinse (Botoșani, Dorohoi, Piatra Neamț, Rădăuți și Câmpulung Moldovenesc).

Imediat după instalarea sa la Iași, Mitropolitul Iustin Moisescu s-a preocupat constant de buna stare a locașurilor de cult, monumentelor istorice, mănăstirilor, bisericilor de parohie sau capelelor de

¹ Pr. prof. dr. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. 3, EIBMBOR, București, 1994, p. 486.

² † Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, „Patriarhul Iustin Moisescu – Un stâlp neclintit în vremuri potrivnice”, în vol. *Patriarhul Iustin Moisescu – Un stâlp neclintit în vremuri potrivnice*, Editura Basilica, București, 2019, p. 6.

³ Pr. Scarlat Porcescu, *Coordonate ale arhipăstoriei Prea Fericitului Patriarh Iustin în scaunul Mitropoliei Moldovei și Sucevei*, în „Biserica Ortodoxă Română”, anul XCVIII (1980), nr. 3-4, p. 387.

cimitir din tot cuprinsul Arhiepiscopiei, și implicit a celor din ținuturile Botoșanilor.

Prin grija deosebită a Mitropolitului Iustin, s-a renovat și extins sediul Protopopiatului Botoșani. În data de 12 august 1974 a avut loc recepția lucrărilor efectuate. Protopopiatul Botoșani a funcționat până în anul 1970 într-o clădire proprie, dar necorespunzătoare. De aceea, renovarea și extinderea acestui sediu era o necesitate urgentă. În anul 1970 s-a dispus dărâmarea sediului vechi, din care rămăseseră doar 3 pereți și materialele recuperate. Mitropolitul Iustin a aprobat noul plan, dispunând, de asemenea, începerea lucrărilor. Noul sediu a devenit spațios și corespunzător, având birouri, o sală de conferințe frumoasă, iar la etaj s-au amenajat camere de primire. Protopopul de atunci, părintele Mihai Gheorghiu, contabilul diacon Gheorghe Lungu și conducătorul de șantier Victor Rogalschi au fost cei care s-au implicat, în mod deosebit, în renovarea și extinderea acestui nou sediu administrativ al Protoieriei Botoșani.

Mitropolitul Iustin Moiescu s-a preocupat de starea mănăstirilor din ținutul Botoșanilor, intervenind personal în vederea restaurării mănăstirilor Popăuți, Vorona, Agafton, Coșula, Gorovei și Schitul Cozancea. Mănăstirea Vorona a fost redeschisă prin strădania și purtarea de grijă a Înalțului ierarh Iustin Moiescu. Această veche și străbună vatră monahală fusese transformată în gospodărie C.A.P. în anul 1960. Imediat după decretul 410 / 1959, regimul comunist a desființat toate schiturile și mănăstirile din cele două județe Botoșani și Dorohoi. Mitropolitul Iustin a intervenit și a scos-o din folosința C.A.P.-ului în anul 1968, aducând aici măicuțe de la mănăstirea Râșca, ocupându-se personal de organizare, reparații și dotare cu mobilier adecvat⁴.

Stavrofora Teofana Scânteii, stareța mănăstirii Vorona, l-a cunoscut foarte bine pe Înaltpreasfințitul Iustin Moiescu: „L-am cunoscut pe Preafericitul Iustin Moiescu, pe când era la Iași, mitropolit al Moldovei. Făcea vizite canonice și administrative în anii 1957-1959, când se punea în aplicare blestematul decret 410. Atunci l-am cunoscut mai bine și am văzut ca prin oglindă bunătatea și mila părintească. Când ne așteptam să fie mai aspru și neîncredător în soarta noastră, atunci se vedea la el o adâncă înțelegere și

⁴ *Istoria Bisericii Ortodoxe Botoșănene*, Editura Axa, Botoșani, 2000, p. 99.

compătimire omenească. Știa că durerea fiecăruia e importantă și spunea: «nu avem ce vă face, presiunile sunt mari, dar voi veți face în lume apostolat și legile în timp se vor îmblânzi și eu voi avea grijă de voi, cele care veți dori să vă reîntoarceți în mănăstire. Să nu uitați nici o clipă că sunteți monahii și că ați depus un jurământ în fața Sfântului Altar»⁵. În acest mod părintesc, plin de responsabilitate duhovnicească, îmbărbăta Înaltul ierarh monahii și monahiile din ținuturile botoșănene. Aceste cuvinte mângâietoare și pline de speranță i-au întărit și încurajat foarte mult pe membrii cinului monahal, cu toții așteptând să se împlinească aceste făgăduințe.

Tot maica Teofana, stareța mănăstirii Vorona, relatează grija deosebită a Mitropolitului Iustin, atunci când venea în vizite de lucru la Vorona și supraveghea cu mare atenție viața duhovnicească, săvârșirea Sfintei Liturghii, cele Șapte Laude, lucrările de renovare și disciplina personalului mănăstirii. Nu-și anunța niciodată vizita, căci în acele timpuri nu era telefon, nici curent electric în mănăstire. În scurt timp a reușit, prin intervenții insistente, cu fonduri obținute de la stat și de la Centrul Eparhial Iași, să aducă curent electric și telefon la mănăstire. Când venea la Mănăstirea Vorona, Mitropolitul Iustin le găsea pe maicile viețuitoare muncind din greu. Le privea cu milă părintească și le spunea ca încurajare: „Vă pare acum greu, dar veți fi pomenite în istorie că ați reînființat o mănăstire patronată de Maica Domnului și Sfântul Ierarh Nicolae...” Chiar din București, ca patriarh, întreba colaboratorii ce se mai lucrează la Vorona?⁶

El a susținut de asemenea, prin numeroase fonduri, construcțiile din parohiile botoșănene, după cum reiese din numeroasele mărturii aflate în Arhivele Mitropoliei din Iași și cele ale Protopopiatelor Botoșani, Dorohoi și Săveni.

În acești 20 de ani de muncă neîncetată, într-o perioadă tulbură din istoria neamului românesc, în plin comunism, a reușit ca în toată zona Botoșanilor să fie zidite, restaurate și redeschise peste 80 de biserici, 25 de case parohiale, aproape fiecare parohie primind fonduri pentru sprijinirea lucrărilor de construcție.

⁵ Stavrofora Teofana Scânteii, Stareța Mănăstirii Vorona, *Portret zugrăvit din culori și cuvinte la cei 20 de ani de la trecerea la cele veșnice a preafericitului Părinte Iustin Moisescu*, în „Teologie și Viață”, anul XVI (2006), nr. 1-6, p. 124.

⁶ *Ibidem*, p. 125.

Dintre bisericile nou construite în Protopopiatul Botoșani amin-tim: Sarafinești – sfințită de însuși mitropolitul Iustin Moiescu la 6 noiembrie 1966; Cătămărăști Deal (11 iulie 1971); Coștiugeni – sfințită de însuși mitropolitul Iustin Moiescu la 9 iulie 1972; Tudor Vladimirescu – sfințită la 15 aprilie 1973; Lunca – sfințită la 19 septembrie 1973; Stănești – sfințită la 11 noiembrie 1973; Huțani – sfințită la 28 aprilie 1974; Icușeni – sfințită la 16 noiembrie 1975. Alte biserici sfințite au fost: Cătămărăști Vale, Victoria (12 noiembrie 1975), Hlipiceni.

Pentru construcția acestor biserici s-au făcut eforturi mari, atât financiare, cât și intervenții insistente pentru obținerea autorizațiilor din partea statului comunist. În satul Tudor Vladimirescu, Parohia Buimăceni, se făcea simțită lipsa unui locaș de cult ortodox, căci penticostalii din sat, în număr mult mai mic, aveau casă de rugăciune. Pentru aceasta a fost adusă o bisericuță din lemn de la Sarafinești – Corni, cu aprobarea mitropolitului. Pe de altă parte, la Cătămărăști Vale, a fost posibilă reconstruirea capelei de scânduri din cimitir, aflată în pericol de prăbușire, într-o capelă de zid. Lucrările au durat 4 ani, între 1963 și 1967, fiind un caz fericit, întrucât se afla la Ipotești, locul natal al lui Mihai Eminescu, și a primit sprijin și de la Departamentul Cultelor.

Amintim doar câteva biserici restaurate în Protopopiatul Botoșani cu sprijinul Mitropolitului Iustin Moiescu: Albești, Bălușeni, Băbicieni, Bâznoasa, Blândești, Brehuiești, Burlești, Capela Calimachi, Cerchejeni, Cernești, Cervicești, Cișmea, Copălău I, Copălău II, Corni, Cristești I, Cristești II, Cucuteni, Curtești, Dracșani, Dorobanți, Draxini, Drislea, Durnești, Gorbănești, Hlipiceni, Ionășeni, Mășcăteni, Silișcani, Teișoara, Todireni, Tudora, Trușești, Vorona Mare, Zlătunoaia, Zăicești. În orașul Botoșani au fost restaurate următoarele biserici: „Duminica Mare”, „Sfântul Ioan Botezătorul”, „Sfântul Ilie”, „Sfântul Dumitru”, „Întâmpinarea Domnului”, „Vovidenia”, „Cuvioasa Parascheva”, „Sfinții Trei Ierarhi”, „Sfântul Gheorghe”, „Sfântul Spiridon”, „Uspenia”⁷.

Și în Protopopiatul Dorohoi au fost construite noi biserici, au fost reconsolidate și restaurate alte mai vechi, sub directă îndrumare a

⁷ ***Realizări în Protopopiatele Arhiepiscopiei Iașilor în timpul vrednicului de pomenire Mitropolit Iustin Moiescu al Moldovei și Sucevei (1957-1977), în „Teologie și Viață”, anul XVI (2006), nr. 1-6, p. 273.

Mitropolitului Iustin Moiescu. Protopopiatul Dorohoi a fost plasat în mai multe locații, dar cea mai mare perioadă de timp a funcționat în casa parohială a bisericii „Nașterea Maicii Domnului – Vârgolici” din orașul Dorohoi. Din cauza spațiului restrâns și neadecvat desfășurării optime a activității, Înaltpreasfințitul Mitropolit Iustin dispune demararea lucrărilor de extindere și modernizare a sediului Protoieriei Dorohoi, schimbând în totalitate aspectul clădirii prin alipirea unui corp nou (parter, sală de ședințe, etaj cu camere de dormit, bucătărie și terasă) și dotarea cu mobilier și cele necesare desfășurării unei bune activități.

În timpul Mitropolitului Iustin Moiescu, Protopopiatul Dorohoi a fost rearondat de două ori. Prima dată în anul 1961, când la cele 45 de parohii existente s-au mai adăugat 33 de parohii provenind din raioanele Darabani (22), Siret (8) și Suceava (3). A doua rearondare a avut loc în anul 1968⁸, când Protopopiatul se mărește cu încă 22 de parohii, provenite din desființarea Protopopiatului Săveni, ajungând la un număr de 96 de parohii subordonate.

Mănăstirea Gorovei, singura mănăstire din zona Protopopiatului Dorohoi, s-a bucurat de o grijă deosebită din partea Mitropolitului Iustin. În acea perioadă mănăstirea a primit numeroase fonduri din partea Centrului Eparhial pentru reparația bisericii și a celorlalte clădiri din incinta mănăstirii.

Majoritatea parohiilor au cunoscut în această perioadă o amplă dezvoltare. Acest lucru reiese din numărul mare de biserici care, în urma construirii și renovării, au fost târnosite. Biserici noi au fost ridicate în parohiile: Havârna, Smârdan și Păltiniș (1957); Mihail Kogălniceanu (Coțușca) – 1958; Dumbrăvița și Putrida (1959); Pârâul Negru și Dragalina (1963); Mândrești (1972); Vițcani (1973); Puțurenii (1975). Sfințiri de biserici restaurate și reparate au fost în următoarele parohii: Podeni (1959); Păltiniș (1967); Davidoaia (1968); Miorcani (1969); Călugărenii și Vârful Câmpului (1970); Adășeni (1971); Brăiești (1972); Ibănești (1973) și altele. În afară de cele menționate și pentru care există mărturii în arhiva Protopopiatului Dorohoi, au fost și alte multe lucrări de reparații curente la biserici, case parohiale, împrejmuiri de cimitire, ridicare de clopotnițe etc.

⁸ Pr. Mihail Silviu Țigănașu, *Pagini din istoria Protopopiatului Dorohoi*, în „Slova creștină”, anul I (2008), nr. 1, p. 2.

Au avut loc frumoase realizări, sub atenta îndrumare și povătuire a Mitropolitului Iustin Moisescu, și în cel de-al treilea protopopiat din județul Botoșani. Așadar, în Protopopiatul Săveni s-au ridicat noi biserici și au fost reparate cele existente. Locașuri noi au fost construite în parohiile: Ibăneasa (1957); Rânghilești Deal (1962); Plopenii Mari (1968); Negreni (1960); Poiana Unțeni (1972); Știubieni (1976); Epureni (1977).

În anii 1956-1958 și, apoi, pe toată durata arhipăstoririi Mitropolitului Iustin, s-a desfășurat o amplă campanie de înscriere a mănăstirilor și bisericilor în lista monumentelor istorice. În acest sens s-au întocmit liste cu toate bisericile care ar putea întruni condițiile, pentru a fi înaintate Departamentului Cultelor, spre avizare. Aceste liste se actualizau permanent, pentru ca un număr cât mai mare de biserici să beneficieze de fonduri pentru renovări. În întreaga eparhie existau 241 de biserici monumente istorice, după statisticele Mitropoliei Moldovei pe cele 14 protopopiate. Dintre acestea nu lipseau ctitoriile voievodale, ale marilor boieri, ale episcopilor, călugărilor și credincioșilor de rând. În județul Botoșani erau înscrise în aceste liste 46 de biserici, organizate pe protopopiate: Botoșani – 24 biserici, Dorohoi – 18 biserici, Săveni – 4 biserici.

Din Protopopiatul Botoșani enumerăm următoarele biserici: „Sfântul Nicolae” – Popăuți (1496, Ștefan cel Mare); „Sfântul Nicolae” – Coșula (1535, vistiernic Mateias); „Sfântul Gheorghe” – Botoșani (1541, Elena Rareș); „Uspenia” – Botoșani (1552, Elena Rareș); „Duminica Tuturor Sfinților” – Corni (1700, enoriași); „Sfinții Voievozi” – Bălușeni (1740, Ioan Bașotă).

Din Protopopiatul Dorohoi enumerăm următoarele biserici: „Sfântul Nicolae” – Dorohoi (1495, Ștefan cel Mare); „Adormirea Maicii Domnului” – Dimăcheni (1612, Isac Balica); „Adormirea Maicii Domnului” – Brăiești (1790, Miron Gorovei); „Sfântul Nicolae” – Havârna (1795, hatman G. Ghica); „Sfântul Nicolae” – Darabani (1837, logofăt T. Balș); „Nașterea Maicii Domnului – Vârgolici” – Dorohoi, „Sfinții Voievozi” – Hudești.

Din Protopopiatul Săveni enumerăm următoarele biserici: „Sfinții Voievozi” – Săveni; Vorniceni, Drăgușeni, Plopeni-Ungureni⁹.

⁹Pr. Cătălin Nicolae Luchian, „Justin Moisescu, Arhiepiscop al Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Sucevei (1957-1977) – Restauratorul și ctitorul”, în volumul omagial *Un stâlp puternic în vremuri de furtună. Dr. Iustin Moisescu, Mitropolitul Moldovei și Sucevei (1957-1977)*, în „Teologie și Viață”, anul XVI (2006), nr. 1-6, p. 213.

Aceste monumente se bucurau, după cum prevedea legea, de o atenție sporită din partea statului, care obliga, la rândul lui, orice instituție care posedă sau beneficia de monumente istorice să prevadă în buget și sume pentru întreținerea lor, asigurarea pazei, dar și fonduri pentru conservare, consolidare și restaurare.

După această primă etapă, și alte biserici din ținuturile Botoșanilor au fost introduse în listele monumentelor istorice, beneficiind de numeroase fonduri de renovare, pictură, întreținere, dintre care enumerăm următoarele: „Adormirea Maicii Domnului” – Vorona, „Sfântul Nicolae” – Botoșani, „Sfinții Voievozi” – Botoșani, „Sfinții Voievozi” – Buhăceni (Trușești), „Nașterea Maicii Domnului” – Rogoșesti (Cândești), „Sfinții Trei Ierarhi” – George Enescu (Arborea), „Sfântul Nicolae” – Dămileni (Cristinești), „Sfânta Treime” – Talpa (Cândești), „Pogorârea Duhului Sfânt” – Poiana (Flămânzi).

Aceste biserici au fost introduse pe lista monumentelor istorice începând cu anul 1962, adăugându-li-se celor existente după anul 1956. Însă au fost susținute financiar mult mai multe biserici, aflate în diferite stadii de restaurare, având în vedere că, începând cu anul 1959, are loc o adevărată explozie de fonduri venite din partea Centrului Eparhial, dar și din partea Departamentului Cultelor. Din anul 1962 se observă o creștere însemnată de fonduri ce provin din Departamentul Cultelor, ceea ce înseamnă că acestea nu se mai adresau doar monumentelor istorice, ci puteau fi contractate de oricare alt locaș de cult. Trebuie să evidențiem faptul că fondurile primite de la Departamentul Cultelor ajungeau la mănăstiri și parohii doar la intervenția directă a Mitropolitului Iustin, care, după caz, decidea acordarea lor¹⁰.

Bisericile de lemn au constituit o preocupare aparte a Mitropolitului Iustin, dată fiind valoarea lor extraordinară, dar și expunerea ridicată la deteriorare, coroborată cu procesul de înlocuire cu unele noi, ceea ce ducea la neglijaarea lor.

În Arhiepiscopia Iașilor, în anul 1962, se aflau 84 de biserici de lemn cu statut de monument istoric, dintre care doar 47 erau folosite în cult, iar celelalte fie se aflau în apropierea unor biserici mai noi, fie erau într-o stare accentuată de degradare și necesitau reparații urgente. Respectându-se arhitectura lor originală, la aceste biserici s-au făcut, cu mare grijă, lucrări de restaurare, înlocuindu-se

¹⁰ *Ibidem*, pp. 214-215.

multe din componentele putrezite, din lemn, lungindu-le astfel viața¹¹.

Bisericile folosite încă în cult erau întreținute mai bine, pe când cele în care nu se slujea erau supuse mai repede degradării, unele fiind la un pas de prăbușire, fiind construite din „bârne, gard, vâlătuci și scânduri”, la fel ca și casele țărănești¹².

Dintre bisericile de lemn monumente istorice restaurate în această perioadă din ținutul Botoșanilor, enumerăm: „Adormirea Maicii Domnului” – Crișan (Dorohoi), biserică aflată într-o stare avansată de degradare; „Sfânta Cuvioasă Parascheva” – Corjeuți (Pomârla); „Vovidenia” – Strahova (Dorohoi); „Sfinții Voievozi” – Cotârgaci (Botoșani), „Sfinții Voievozi” – Cristești (Botoșani); „Sfântul Mucenic Dimitrie” – Ionășeni (Trușești); „Adormirea Maicii Domnului” – Brăiești (Dorohoi); „Sfântul Mucenic Dimitrie” – Vorniceni (Săveni)¹³.

Casele parohiale necesare bisericilor și preotului în special, pentru a putea locui în mijlocul credincioșilor, au fost mereu în atenția Mitropolitului Iustin pentru o rezolvare durabilă. Pentru realizarea acestui deziderat trebuia mai întâi rezolvată situația caselor parohiale deja existente. Acestea fuseseră ocupate abuziv de diferiți reprezentanți ai statului în teritoriu sau de diferite cooperative, recuperarea unora fiind aproape imposibilă. Acolo unde s-a întâmplat acest fapt, parohiile și-au construit sau și-au cumpărat alte case parohiale, cu acordul Centrului Eparhial. În acești ani a fost construit un număr impresionant de case parohiale, iar cele existente au fost reparate. Din prima categorie enumerăm: Bălușeni, Brehuiuști, Burlești, Buzeni, Cernești, Coștiugeni, Draxini, Ionășeni, Joldești, Leorda, Mândrești, Oneaga, Pădureni, Poiana, Sarafinești, Schit Maici, Stăuceni, Stâncești, Sulița, Vorona, Vânători, Răchiți. În orașul Botoșani s-au construit case parohiale în parohiile „Sfântul Ioan Botezătorul” și „Sfinții Voievozi”¹⁴.

De asemenea, fonduri deosebite au fost primite de la Centrul Eparhial Iași pentru împrejmuiri de biserici și cimitire în următoarele parohii: Băiceni, Broșteni, Bârsănești, Cernești, Cătămărăști Deal, Cucuteni, Curtești, Durnești, Guranda, Joldești, Mihai Eminescu,

¹¹ Angela Paveliuc-Olariu, *Bisericile de lemn din ținutul Botoșani*, în „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, anul LVII (1981), nr. 4-6, p. 334.

¹² Ștefan Ciubotaru, *op. cit.*, p. 174.

¹³ Pr. Cătălin Nicolae Luchian, *op. cit.*, p. 248.

¹⁴ *Ibidem*, p. 261.

Mănăstirea Doamnei, Oneaga, Orășeni, Poiana Vorona, Pădureni, Stăuceni, Stroiști și Sulița. În orașul Botoșani au fost împrejmuite bisericile din parohiile: „Sfinții Trei Ierarhi”, „Sfântul Ilie”, „Sfântul Spiridon”, „Sfântul Gheorghe”, „Duminica Mare”¹⁵.

În protopopiatul Săveni au fost construite case parohiale în următoarele parohii: Mitoc, Ripiceni, Ștefănești Târg, Românești, Mihălășeni, Unțeni, Dângeni.

Părintele Mitropolit Iustin Moiescu a venit, de fiecare dată, cu multă bucurie și dragoste părintească la Botoșani, învățând, îndrumând și sfințind munca preoților și credincioșilor acestor locuri. A prețuit și a apreciat foarte mult preotul și valoarea lui sacerdotală, supranumindu-l „sfântul preot de la țară”, care duce greul slujirii misionare, ziua și noaptea, mergând la căpătâiul bolnavului spre a-i împărtăși cele necesare pentru suflet și trup¹⁶.

Credincioșii botoșăneni, conduși și povățuiți de preoții lor, au contribuit în cea mai mare măsură la refacerea și construirea de biserici. Ei au fost încurajați de pilda și exemplul Mitropolitului Iustin, care i-a ajutat constant, atât cât îi permiteau sursele financiare avute la dispoziție.

Întrucât numărul lucrărilor efectuate în cei 20 de ani de activitate este prea mare și cu anevoie de prezentat, am încercat să mă opresc numai la aceste cazuri concrete, din care rezultă dragostea, grija părintească și sprijinul constant și consistent oferit de Mitropolitul Iustin Moiescu clerului și credincioșilor de pe meleagurile botoșănene. Pentru această prezentare a activității Mitropolitului Iustin Moiescu, am consultat acte și documente din arhiva mitropolitană, din arhivele protopopiatelor din județul Botoșani, publicate în lucrări de specialitate.

În frumoasa și rodnică sa activitate, Mitropolitul Iustin Moiescu a fost sprijinit de P.S. Irineu Crăciunaș Suceveanul¹⁷, episcop vicar în 1969-1973, de P.S. Adrian Hrițcu Botoșăneanul¹⁸, fiu al

¹⁵****Realizări în Protopopiatele Arhiepiscopiei Iașilor...*, p. 274.

¹⁶† Adrian, Arhiepiscop Emerit, „Frânturi de inimă la comemorarea a douăzeci de ani de la trecerea la cele veșnice a Patriarhului Iustin Moiescu”, în vol. omagial *Un stâlp puternic în vremuri de furtună. Dr. Iustin Moiescu, Mitropolitul Moldovei și Sucevei (1957-1977)*, în „Teologie și Viață”, anul XVI (2006), nr. 1-6, p. 59.

¹⁷ Pr. prof. univ. dr. Mircea Păcurariu, *Dicționarul teologilor români*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1996, p. 130.

¹⁸ *Ibidem*, p. 199.

Botoșanilor, episcop vicar în 1973-1980, de protopopii de atunci Mihai Gheorghiu, preot și protopop în Botoșani, între 1935 și 1976 și preotul Anania Roșca, protopop de Dorohoi între 1965 și 1981¹⁹, cu care a umblat pe ulițele și drumurile parohiilor, pentru a săvârși sfințiri de biserici și frumoase slujbe misionare ce au rămas adânc imprimate în sufletele preoților și credincioșilor botoșăneni.

Mitropolitul Moldovei Iustin Moiescu a fost mereu preocupat de slujitorii sfintelor altare și de credincioșii acestor locuri binecuvântate de Dumnezeu, împlinind, astfel, misiunea cu care a fost încredințat de Însuși Mântuitorul Hristos. Mitropolitul Iustin Moiescu a fost și va rămâne în conștiința noastră un mare restaurator și ctitor de biserici, un susținător și duhovnicesc îndrumător al clerului, monahismului și credincioșilor din ținuturile Botoșanilor, în vremuri de grea încercare pentru Biserica noastră strămoșească.

¹⁹ Ștefan Ciubotaru, *op. cit.*, p. 247.